

Deák (Diamant) Péter (1931 - )

Született Diamant Péter, 1948-ban magyarosította nevét.

Apja: Diamant Artúr

Diamant Artúr 1923-tól egy évig vezette a Kadima nevű ifjúsági csapatot. A Kadima 1924-ben Vörösmarty csapatként működött tovább, D. Artúr 1928-ig állt az élén, akkor megnősült. Péter szülei 1928-tól kb. 32-ig laktak a Zsigmond utca 49. szám alatt. D. Artúrt munkaszolgálatban – dokumentumok szerint – embertelen módon gyilkolták meg több társával 1945. március 28-án Engerau, magyarul Pozsonyligetfaluban.

Péter 1943-tól volt farkaskölyök.

Beszélgetés Deák Péterrel 2014 februárjában

**„Zsidó vallású szülőktől származó magyar vagyok.”**

Gombocz Eszter: Hány éves is vagy most, Péter?

Deák Péter: A 83-ikban vagyok.

G.E.: 83. Nem látszik!

D.P.: Dehogynem.

G.E.: Azt szeretném kérdezni, hogy a mostani Frankel Leó úton alatt laktál kis gyerekkorodban. Hol, melyik részén?



D.P.: Zsigmond utcának hívták akkor. 49., ennek az udvarán van a zsinagóga, a szüleim ott laktak, amikor megszülettem, tehát magam is ott laktam, de hogy születésem után mennyi ideig, azt pontosan nem tudom megmondani. A mai Frankel Leó útról Valószínűleg, úgy tudom, hogy ez egy „szolgálati” lakás volt mai szóval mondva, mert [apukám, Diamant Artúr] a gondnoka volt a zsinagógának. Ott volt az utolsó olyan lakásunk, ami nem albérleti vagy társbérleti volt, egészen 1958-ig.

G.E.: Jártatok a zsinagógába, ti vallásosak voltatok?

D.P.: Nem, én a zsinagógában '45 után voltam először, amikor kiállítás volt ott, én a Dohány utcai zsinagógába, valamint a Fasori árvaházi templomba jártam, mert Pesten laktunk.

G.E.: Akkor már Pesten laktatok, igen.

D.P.: Én nem is emlékszem a Zsigmond utcai lakásra.

G.E.: Nem is emlékszel? A szomszédokra sem?

D.P.: Senkire.

G.E.: Tehát ő [apukád] gondnokként került oda.

D.P.: Nem tudom, hogy így hívták-e. Biztos, hogy a hitközségnek volt az alkalmazottja. De nem volt ortodox hívő. Ott laktunk az első [emeleten] anyukám szerint. De hát ő [anyukám] ugye már elment szintén, és pontosan nem tudom felidézni.

G.E.: Azt tudod-e, mert olvastam a különböző könyveket, hogyan támadt ez az ötlete, hogy ő megalapítja a Vörösmarty cserkészcsapatot?

D.P.: Először '23-ban Kadima néven (ez egy héber név volt) a cserkész szövetségen kívül jött létre egy ilyen cserkész természetű egyesület, vagy ifjúsági szervezet, és amikor aztán érdekes módon, valószínűleg külföldi nyomásra, '24-ben a zsidó cserkészcsapatokat felvette a cserkész szövetség, [akkor lett 311-es Vörösmarty](#) cserkészcsapat. Ilyen zsidó cserkészcsapatról még kettőről tudok: a Jókairól, ami Pesten volt, és a Toldiról, ami azt hiszem, hogy Szegeden volt. De tulajdonképpen az egész vörösmartys reneszánsz, tehát a közösségnek a felidézése 2000-ben kezdődött, amikor még Szabolcsi Miklós élt, és engem a Lukács uszodában megszólított egy ottani partnerünk, aki a hitközség egyik alapítványát vezette (a neve most nem jut eszembe), miközben a zsidó cserkészetről beszélgettünk, hogy nem lehetne-e erről többet tudni. És akkor ennek az ötletnek az alapján vagy az Izraeli Nagykövetség, vagy a hitközség, vagy az alapítvány támogatásával rendeztünk egy konferenciát, amin ez a három zsidó cserkészcsapat volt ott, és még Szabolcsi Miklós akadémikus, aki '45 után a parancsnoka volt a Vörösmartynak, annak a vezetésével csináltuk. Jómagam is tartottam előadást. És ott jöttek össze a vörösmartysok. A Sun Light Hotelben (ez a Szabadság hegyen van, a Sváb hegyen a régi nevén), és akkor döntöttük el, hogy 2000-ben a vörösmartysokat összehívjuk. És akkor ez a kis szervező stáb, amelyik a Stefániában is jelen volt, az összehozta az első találkozót.

G.E.: A névválasztás, hogy Vörösmarty, ez tudatos volt?

D.P.: Erről fogalmam sincs. Azt sem tudom, hogy ezt ki találta ki, a cserkészszövetség javasolta-e. A 311-es számot azt nyilván a cserkészszövetség.

G.E.: Mennyire volt erős a magyarság tudat, illetőleg a zsidó öntudat ebben a csapatban, erről te tudsz mondani valamit?

D.P.: Erről nem sokat tudok mondani, mert alapvetően a csapat világi volt, hogy így mondjam. Tehát amikor én újra bekapcsolódtam...

G.E.: Te mikor, hányban kapcsolódtál be?

D.P.: A negyvenes évek elején, de akkor engem Pestről (már nem tudom pontosan, hogy hol laktunk), Pestről a szüleim még nem tudtak elengedni egyedül Budára, mert 9-10 évesen nem lehetett mászkálni, és én a testvércsapatba, a Jókaiba iratkoztam, és '43-44-ben kerültem át a Vörösmartyba. Akkor már a csapat tulajdonképpen nem legálisan működött. Már '43-ban megszűntek. Tehát kizárták a cserkészszövetségből. De azt elmondhatom, hogy '45 előtt és '45 után is, hogy úgy mondjam neológ volt a csapat, tehát nem volt vallásos szellem, bár a Hatikvát énekeltük, és volt egy bizonyos cionista hangvétel '45 után, ami tulajdonképpen a holokauszt következménye, meg a Horthy-rendszer és a Szálasi-rendszer következménye. Volt egy ilyen bizonyos cionista gondolkodás, voltak, akik kimentek Izraelbe, és aztán később többen - egyszer '47-ben, egyszer '56-ban - elmentek Nyugatra. De maga a csapat nem volt cionista, viszont ismertük, hallottunk, beszélünk a cionista szervezetekről, a Somérról, meg a [...]másokról, aminek a nevére nem emlékszem

G.E.: Barátkoztatok is velük?

D.P.: Nem, csak személyekkel találkoztunk.

G.E.: Spitzer Zoltánt ismertétek?

D.P.: Nem, nem ismerős a neve.

G.E.: Ő a Tárogató úti [cionista gyermekotthon vezetője volt].



D.P.: Most, hogy földéződött, talán valamire halkan emlékszem, hogy ilyen név, hogy Spitzer, valahol előfordult, de nem merem a helyére tenni. [Spitzer Zoltán valóban a Vörösmarty cserkész csapat tagja volt a háború előtt]

G.E.: Friedman György? Ő sem?

D.P.: Nem.

G.E.: És Vidor Pált te ismerted?

D.P. Nem, csak talán szüleim beszélgetéseiben hallottam róla, meg talán Kárpátyéknál, aki régi vörösmartysta volt, zeneszerző, az Andrássy úton laktak, és egyszer náluk voltunk látogatóban 1936-ban, az eucharisztikus magyarországi kongresszus felvonulásakor.

G. E. Van valamilyen emléked az akkori csapatról?

D.P.: Nincsen. Mert akkoriban már elsősorban nem az otthonban jöttünk össze, hanem a táborokban. Meg kirándulásokon.

G.E.: A háború előtt is?

D.P.: A háború előtt is, hát pontosan március 19-én, mikor a német megszállás bekövetkezett, akkor egy hadijátékra indultunk, és a Vörösvári út és a Bécsi út sarkán volt egy csoport. Kalmár Mackó volt még velünk, meg talán, ha jól tudom, Kálmán Jancsi. Ott gyülekeztünk a trolinál. Mert az volt az első troli Budapesten. Nem is volt száma. És akkor láttuk meg, hogy reggel jönnek be motorkerékpárral a németek, és természetesen rögtön szétszéledtünk, és mindenki hazament. Akkor apukám még otthon volt, és nagyon rossz hangulatban voltunk.

G.E.: És őt mikor hívták be, édesapádat?

D.P.: Időpontra pontosan nem emlékszem, azt tudom, hogy ez a harmadik munkaszolgálatos volt, még a zsidó ház, a csillagos házak előtt (mert mi már nélküle költöztünk a csillagos házba).

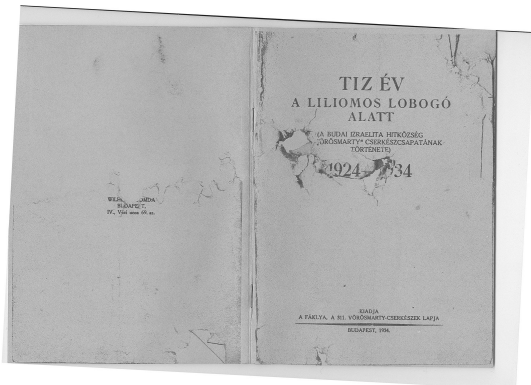
G.E.: És hova költöztetek ti csillagos házba?

D.P.: A Rózsa utcába. De nem tudom, 44-ben, mert előtte viszont albérletben laktunk valamelyikben, a 40/a-ban. Egy sarokház volt ez a csillagos ház. Oda az apukám távoli rokonaival költöztünk egy lakásba a csillagos házba, de akkor ő már munkaszolgálatos volt. A skót iskolába hívták be, és onnan vitték aztán ki a Bécs alatti fal építéséhez. És ott megbetegedett, legyilkolták, és már Mauthausenbe nem jutott el.

G.E.: És írt ő nektek még? Vagy maradt valamiféle írásos anyaga a cserkészettel kapcsolatban?

D.P.: Ez a könyv ez úgy került elő, [...].

G.E.: Az ővé volt?



D.P.: Az nekünk megvolt, és magunkkal vittük a zsidó házba. És ha meg tetszik nézni a kopírozást, látszanak ilyen foltok. Ez onnan származik, hogy velünk volt [a kiadvány], és mialatt már a zsidó házból elköltöztünk, mert a deportálás, meg a Colombus utca, meg az egyebek, az alatt becsapódott a negyedik emeleti lakásba egy bomba, pontosan abba a kis szobába, ahol mi laktunk. (Rózsa utca) Keresztül szakította a negyedik emeletet, tönkre tette, kiszakította az egészet, és ezt a könyvet, ami benne volt valamelyik szekrényben, a gránátszilánkok megsértették. És ezt '45 májusában vagy mikor találtuk meg. Aztán eltettük és akkor került elő, amikor előszedtük az iratokat. (Tíz év a csillagos lobogó alatt)

G.E.: És az se véletlen, hogy ezt magával vitte, mert nem vitt mindent magával a csillagos házba, de ezt magával vitte.

D.P.: Ezt magunkkal vittük a fényképalbumokkal meg az iratokkal együtt.

G.E.: Tehát ez az egyik legfontosabb dolog volt.

D.P.: Igen, legalábbis úgy emlékszem.

G.E.: Más is volt, esetleg valamiféle jegyzetei?

D.P.: Nem. Fényképek voltak a munkaszolgálatról. Egy csomó fényképe volt, még most is megvannak. Esetleg megmutathatom másik alkalommal.

G.E.: Jó, jó. És akkor meddig tudtak még összejönni a háborúban a Vörösmarty szobában? Az hol volt pontosan? A cserkész szobátok?

D.P.: '45 után kerestük a helyet. Először a Bálvány utcában volt egy szoba, nem tudom.

G.E.: '45 után? De én most a '45 előtt [...]

D.P. '45 előtt nem lehetett, mert illegális volt.

G.E.: Értem. Tehát akkor hol itt, hol ott gyűltetek össze.

